

ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАРЖЫ
ЖӨНІНДЕГІ АГЕНТТІГІ
МОНИТОРИНГУ

**ТЕРРОРИЗМДІ
ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ЖӘНЕ
ЖАППАЙ ҚЫРЫП-ЖОЮ
ҚАРУЫН ТАРАТУ
ТӘУЕКЕЛДЕРІН ҰЛТТЫҚ
БАҒАЛАУ**

Жария есеп

2021

ЕСЕП ҚҰРЫЛЫМЫ

Қазақстан Республикасының тәуекелдерін ұлттық бағалау туралы

Түйіндеме.....	2
I Тарау. Кіріспе	3
II тарау. Терроризмді қаржыландыру қатерлері мен тәуекелдері.....	8
III тарау. КЕҰ үшін ТҚ осалдықтары мен тәуекелдерін анықтау.....	9
IV тарау. Қаржы секторы үшін ТҚ осалдықтары мен тәуекелдері.....	10
1. Қолма-қол ақша қаражатын пайдаланудан ТҚ осалдығы және төлем карточкалары	11
2. Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату кезінде делдалдық қызметтерді жүзеге асыру кезіндегі ТҚ осалдығы	12
3. Сандық активтерді пайдаланудан туындайтын осалдықтар	13
Глава V. Угрозы, уязвимости и риски ФРОМУ	14
Глава VI. Заключение по рискам ФТ, ФРОМУ.	15

ТҮЙІНДЕМЕ

Қазақстан Республикасында жұмыс істеп тұрған террористік қызметті қаржыландыруға және жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландыруға қарсы іс-қимылдың ұлттық жүйесі

(бұдан әрі-ФТ/фром ҒЖ) ұлттық қауіпсіздікті және қаржы секторының тұрақтылығын нығайтуға ықпал етеді.

Террористік іс - әрекетті қаржыландыру және жаппай қырып - жою қаруын (бұдан әрі-ФТ/фром) таратуды қаржыландыру тәуекелдеріне ұлттық бағалауды жүргізу құқыққа қарсы қызметтің бірінші кезекте назар аудару қажет бағыттарын өзектілендіру, сондай-ақ 2018 жылы бірінші ұлттық тәуекелдерді бағалау барысында анықталған ФТ/фром ҒЖ неғұрлым осал жерлерін айқындау мақсатында ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржылық шараларын әзірлеу тобының (бұдан әрі-ФАТФ) стандарттарының талаптарына негізделген.

Тәуекелдерді ұлттық бағалаудың міндеттеріне қолданыстағы қауіптерді, ФТ/фром ҒЖ осал жерлерін және бұл ретте туындайтын тәуекелдерді өзектендіру және зерттеу, осы жүйеде болып жатқан процестерді түсіну, сондай-ақ оны дамыту үшін әлеуетті бастамаларды айқындау кіреді.

ФТ/фром тәуекелдерін ұлттық бағалауды қаржы мониторингі агенттігі (бұдан әрі – АФМ) ФТ/фром ҒЖ қатысушыларын, оның ішінде қаржы мониторингі субъектілері болып табылатын 18 мемлекеттік, құқық қорғау және арнайы мемлекеттік органдар мен жеке сектор ұйымдарын тарта отырып жүргізді, бұл ФТ/фром саласындағы Қазақстан Республикасындағы қазіргі жағдайға жан-жақты талдау жасауға мүмкіндік берді.

Деректерді жинау Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2017 жылғы 29 наурыздағы №196 бұйрығымен бекітілген Ұйымдардың кірістерді заңдастыру (жылыстату) және терроризмді қаржыландыру тәуекелдерін бағалау үшін мемлекеттік органдардан және қаржы мониторингі субъектілерінен деректерді жинау әдіснамасы негізінде жүргізілді.

Тәуекелді ұлттық бағалау ФТ/фром қауіптеріне, осал тұстарына және жалпы тәуекелдеріне қатысты қажетті басқарушылық шешімдерді белгілі бір реттілікпен және жедел қабылдауға мүмкіндік береді, бұл оларды барынша азайту және соның салдары ретінде Қазақстан Республикасының ФТ/фром ҒЖ тиімділігін арттыру бойынша шаралар қабылдауға мүмкіндік береді.

I тарау. КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасында жұмыс істеп тұрған терроризмді қаржыландыруға қарсы іс – қимылдың ұлттық жүйесі (бұдан әрі-ТҚҚБ ҮЖ) ұлттық қауіпсіздікті және қаржы секторының тұрақтылығын нығайтуға ықпал етеді. Барлық әлемдік қоғамдастық бетпе – бет келіп отырған террористік қауіпке байланысты мемлекетте терроризмді қаржыландыру жағдайларының (бұдан әрі-ТҚ) болуы мен туындауына себепші болатын факторларды терең түсіну қажеттілігі бірінші орынға шығады.

Терроризмді қаржыландыру тәуекелдеріне ұлттық бағалауды жүргізу (бұдан әрі-ТФҚ ТБЗ) бірінші кезекте назар аудару қажет құқыққа қарсы қаржылық қызметтің бағыттарын анықтау, сондай-ақ ТФҚ ҮЖ неғұрлым осал жерлерін айқындау мақсатында ФАТФ стандарттарының талаптарымен негізделген.

ФТЗ ҒЗЖ ТҚҚ қатысушыларды, оның ішінде мемлекеттік, құқық қорғау және арнайы мемлекеттік органдарды, Ұлттық банкті тарта отырып, Қазақстан Республикасындағы ФТ-ға қарсы іс-қимыл саласындағы қазіргі жағдайға жан-жақты талдау жасауға мүмкіндік берді.

ТҚЗ ҒЗЖ нәтижелері ТҚ-ның белгілі бір тәуекелдерін барынша азайтудың нақты шараларын таңдау кезінде және ТҚТ ҒЖ барлық деңгейлерінде ресурстарды бөлу кезінде құқық қолдану практикасында есепке алу үшін ұсынылатын болады.

ФТ ДБҰ мақсаты қылмыстық мақсаттарға қаражат тарту, орнын ауыстыру немесе пайдалану мақсатында Қазақстан Республикасында террористер не террористік топтар қолданатын неғұрлым тәуекелді әдістер мен құралдарды анықтау болып табылады. ТҚЗ ҒЖ міндеттеріне ТҚФ ҒЖ-дағы бар қауіптерді, осал жерлерді және бұл ретте туындайтын ТҚ тәуекелдерін зерттеу, осы жүйеде болып жатқан процестерді түсіну, сондай-ақ оны дамыту үшін әлеуетті бастамаларды айқындау тең түрде кіреді.

ТҚЗ ҒЗЖ Қазақстан Республикасында ТҚ-ға қарсы іс-қимылдың тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретін ТҚ қатерлеріне, осал жерлеріне және жалпы ТҚ тәуекелдеріне қатысты қажетті басқарушылық шешімдерді белгілі бір дәйектілікпен және жедел қабылдауға мүмкіндік береді.

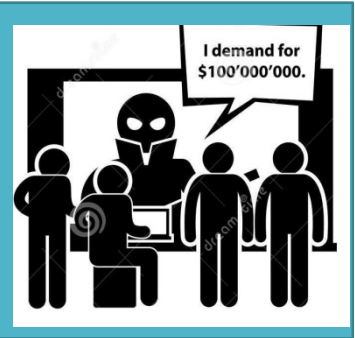

ТҚ тәуекелдерін бағалау терроризмді қаржыландыру процесінің кезеңдеріне сәйкес жүргізіледі, олар арқылы қаражатты тарту, ауыстыру немесе пайдалану тәсілдері айқындалады.

ТЕРРОРИЗМДІ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ПРОЦЕСІНІҢ КЕЗЕҢДЕРІ

ҚАРАЖАТ ТАРТУ	Негізгі мақсаты заңды (мысалдар: жеке қайырмалдықтар, КЕҰ, бизнес арқылы жинау және т. б.), сондай-ақ заңсыз (мысалдар: Қылмыстық әрекеттен түскен кірістер және т. б.) көздерден қаражат тарту болып табылатын ТҚ процесінің бастапқы кезеңі
ҚАРАЖАТТЫ АУЫСТЫРУ	Негізгі мақсаты террористік құралдардың орын ауыстыруы бойынша заңды және/немесе заңсыз тетіктерді іске қосу болып табылатын ТҚ процесінің техникалық кезеңі (мысалдар: банктер арқылы ақша қаражатын аудару, қолма-қол ақша қаражатын тасымалдау және т.б.).
ҚАРАЖАТТЫ ПАЙДАЛАНУ	Негізгі мақсаты террористер немесе террористік топтар жүзеге асыратын қызметтің барлық түрлерін қамтамасыз ету үшін құралдарды пайдалану болып табылатын ТҚ процесінің қорытынды кезеңі (мысалдар: Террористік актілерді жүргізу, насихаттау және тарту, оқыту және даярлау және т.б.).

НОР ФТ НЕГІЗГІ ТҮСІНІКТЕРІ

ҚАУІП	Қауіпті анықтау үшін екі сұраққа жауап беру керек: "кім?" мен "қалай?». ФТ жағдайында "кім?" мемлекетке, қоғамға, экономикаға және т. б. зиян келтіру әлеуеті бар адам немесе адамдар тобы болып табылады, бұл ретте адамның немесе адамдар тобының белгілі (мысалы, экстремистік әрекетке немесе терроризмге қатысы бар ұйымдар мен жеке тұлғалардың тізбесіне (бұдан әрі – тізбе) немесе өзге де санкциялық тізімдерге), сондай-ақ белгіленбеген тұлғалар немесе адамдар топтары болуы мүмкін екенін ескеру қажет. Сұраққа "қалай?" қаражатты тарту, жылжыту немесе пайдалану тәсілдері болады. Қауіп келесі факторлар негізінде бағаланады: - террористердің немесе террористік топтардың болуы ықтималдығы; - террористердің немесе террористік топтардың әдісті қолдана білуі (мысалы: қажетті мамандардың болуы);

	- террористердің немесе террористік топтардың әдісті қолдану статистикасы.
ОСАЛДЫҚ	Осалдықты анықтау үшін террористер немесе террористік топтар неге бұл әдісті қолданады деген сұраққа жауап беру керек. Жауап-бұл қауіп-қатерді жүзеге асыру үшін пайдалануға болатын құралдарды тарту, жылжыту немесе пайдалану әдістерінің қол жетімділігі мен көрінуінің жиынтығы. Бұл ретте: - әдістің қол жетімділігі-ФТ мақсаттары үшін әдісті қолданудың ыңғайлылығы мен жеңілдігі; - ҚБТ ҒЖ қатысушылары үшін тәсілдің көрінуі-тәсіл ұлттық заңнамамен қаншалықты реттелген немесе өзге ықпал ету шараларына, оның ішінде жедел іс-шараларды жүзеге асыру кезінде анықтауға мүмкіндік береді.
САЛДАРЫ	ФТ салдары " неге әкеледі?", атап айтқанда, тікелей террористік көрініс. Осы фактіні ескере отырып, нәтиже қаражатты тарту және жылжыту әлеуетін бағалауға негізделген тұрақты мән деп санаймыз: - жедел мақсаттар үшін-нақты Террористік көріністі тікелей жүзеге асыру үшін құралдарды пайдалану (мысалдар: террорлық шабуыл, содырлардың қозғалысы және шабуылды дайындау); - ұйымдастырушылық мақсаттар үшін – террористік топтың қажеттіліктері мен мазмұнын қамтамасыз ету үшін құралдарды пайдалану (мысалдар: жалдау, оқыту, жаттығу лагерлерін, радикалды орталықтарды ұстау).
РИСК	Ол үш фактордың функциясы ретінде қарастырылады: қауіптер, осалдықтар және келесі тұжырымдағы салдарлар: - террористердің немесе террористік топтардың Террористік көріністерге алып келетін бірқатар мән-жайларға (қол жетімділік пен көріну) байланысты ақша қаражатын тарту, орнын ауыстыру немесе пайдалану тәсілін қолдану ықтималдығы.
БАСЫМДЫҚ	Басымдық-бұл уақытқа қатысты тәуекелдерді басқару бойынша шаралар қабылдау кезегін бағалау. Оларға қатысты оларды барынша азайту жөнінде қысқа мерзімде шаралар қабылдау қажет тәуекелдер жоғары деңгейдегі тәуекелдер тобына жатады. Жай-күйін бақылау және қажет болған кезде тежеу шараларын қабылдау қажет тәуекелдер орта деңгейдегі

	тәуекелдер тобына жатады. Ықтимал дамуы мүмкін тәуекелдер, сондықтан оларды азайту бойынша жұмысты бастау қажет, төмен деңгейдегі тәуекелдер тобына жатады.

Тәуекелдерді бағалау негізіндегі тәсіл мемлекеттік және жеке сектор үшін жаңа перспективалар ашады. Ол бүкіл ел деңгейінде де, жекелеген ұйымдар деңгейінде де тәуекелдер туралы ақпаратты жинау және тиісінше түсіндіру, рәсімдер мен жүйелерді әзірлеу, персоналды тиісті даярлау үшін барлық ресурстар мен тәжірибені біріктіруді талап етеді. Бұл процесс тәуекелдің болу фактісін растауды және басқару стратегиясын әзірлеуді және анықталған тәуекелдерді азайтуды көздейді.

Белгілі бір кезеңде жасалған бағалау өзгеріссіз қалады деп сенбеу керек. Уақыт өте келе жағдай оқиғалардың қалай дамидынына және жаңа қауіптердің пайда болуына байланысты өзгеруі мүмкін. Бұл тәсілді қолдану әртүрлі нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін, нәтижесінде тәсіл жүйелі түрде жаңартылып, белгіленген талаптар дәлірек орындалады.

ҚАУІП ДЕҢГЕЙІН БАҒАЛАУ МАТРИЦАСЫ

Қауіп деңгейі туралы есеп	
Жоғары	құқыққа қарсы іс-әрекет жасаудың бірнеше фактілері терроризмді қаржыландыру, оның мүмкіндіктері мен қауіпсіздігі ашылуының төмен деңгейі, құқыққа қарсы іс-әрекет жасау үшін техникалық және қаржылық және т.б. мүмкіндіктердің болуы тұрғысынан.
Орта	терроризмді қаржыландыру әрекеттерін немесе жасалуын көрсететін фактілердің болуы не осындай құқыққа қарсы іс-әрекетті жасау қылмыстарды ашудың және жазалаудың жоғары деңгейі тұрғысынан өте қиын немесе өте қауіпті, терроризмді қаржыландыру үшін техникалық, қаржылық және басқа да мүмкіндіктердің болуы.
Төмен	терроризмді қаржыландыруға бағытталған құқыққа қарсы іс-әрекет жасауға ниеті бар фактілердің, адамдардың болмауы не мұндай құқыққа қарсы іс-әрекетті жасау қылмыстарды ашудың және жазалаудың жоғары деңгейі тұрғысынан өте қиын немесе өте қауіпті. Терроризмді қаржыландыру үшін техникалық, қаржылық және т.б. мүмкіндіктер жоқ.

ОСАЛДЫҚ ДЕҢГЕЙІН БАҒАЛАУ МАТРИЦАСЫ

Осалдық деңгейі туралы есеп	
Жоғары	бұл әдісті террористер немесе террористік топтар қол жетімділіктің жоғары деңгейіне және көрінудің орташа немесе төмен болуына байланысты ФТ мақсаттары үшін қолданады.
Орта	бұл әдісті террористер немесе террористік топтар қол жетімділік пен көрінудің белгілі бір деңгейіне байланысты ФТ мақсаттары үшін қолдана алады.
Төмен	террористер немесе террористік топтар көріну мен қол жетімділіктің қажетті деңгейіне байланысты ФТ мақсаттары үшін әдісті іс жүзінде

қолдана алмайды.

ТӘУЕКЕЛДЕР ДЕНГЕЙІН БАҒАЛАУ МАТРИЦАСЫ

УГРОЗА				
Осалдық		Низкая	Средняя	Высокая
	Жоғары	орта	жоғары	жоғары
	Орта	төмен	орта	жоғары
	Төмен	төмен	төмен	орта
Отчет об уровне уязвимости				
Жоғары	тәуекел маңызды және мұқият болуды қажет етеді. Бұл әдіс ft мақсаттары үшін өте тартымды. Елеулі зардаптарға әкеп соқтыратын құралдарды тарту немесе орнын ауыстыру белгілері бар.			
Орта	тәуекел қалыпты, бұл ретте көп көңіл бөлуді және одан әрі пысықтауды талап етуі мүмкін. Бұл әдіс террористерді немесе террористік топтарды қызықтыруы мүмкін. ТҚ мақсаттары үшін қаражат тарту немесе ауыстыру белгілері бар.			
Төмен	тәуекел қолайлы, бірақ мұқият бақылауды қажет етеді, оның ішінде әлеуетті болуы мүмкін. Бұл әдіс террористерге немесе террористік топтарға тартымды болуы мүмкін. ТҚ мақсаттары үшін қаражат тарту немесе орын ауыстыру белгілерінің болмашы көлемде болмауы не болмаса бірлі-жарым көріністері бар.			

II тарау. ТЕРРОРИЗМДІ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ҚАТЕРЛЕРІ МЕН ТӘУЕКЕЛДЕРІ

Қазақстан Республикасында терроризмді қаржыландырудың негізгі қатері ТҚ мақсаттары үшін қаражат тарту және пайдалану тәсілдерінің бірін қолданатын немесе қолдана алатын мынадай адамдардан не олардың топтарынан туындайды:

1. дәстүрлі емес (деструктивті) діни ағымдардың жақтаушылары, исламдағы жаңа ағымдардың ізбасарлары-интернет желісінен, сондай-ақ түрлі мессенджерлерден бұрмаланған ақпарат алатын маргиналды тұлғалар;

2. теологиялық білім алу үшін шет елдерге, оның ішінде террористік белсенділігі бар елдерге өз бетінше кететін Қазақстан азаматтары;

3. халықаралық террористік ұйымдарға қосылу мақсатында террористік белсенділігі жоғары аймақтарға шығатын, сондай-ақ көрсетілген аймақтардан қайтып келетін Қазақстан азаматтары;

4. Қазақстан Республикасының аумағынан тыс орналасқан және қазақстандықтарды интернет желісі арқылы террористік әрекетке тартатын террористік ұйымдардың, заңсыз қарулы құралымдардың және радикалды топтардың қатысушылары.

Тәуекел факторлары. Терроризмді қаржыландыру кезінде заңды көздерден: банктік пластикалық карталарды, төлем ұйымдарының қызметтерін (шот ашпай ақша аудару) пайдалана отырып, қолма-қол ақшасыз банктік аударымдар бойынша транзакцияларды пайдалана отырып алынған қаражат, сондай-ақ қылмыстық, оның ішінде заңдастырылған кірістер пайдаланылады. Виртуалды активтерді осы мақсаттарда пайдалану мүмкіндігі өзекті болып қала береді.

Ұсынымдар. Құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдарға арнайы операцияларды жүргізуді жалғастыру, сондай-ақ арнайы халықаралық іс-шараларға қатысу ұсынылады.

Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты істер бойынша ведомстволық есептілікті келісуге ерекше назар аудару қажет.

Құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлерінің терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша, оның ішінде терроризмді қаржыландырудың, әсіресе виртуалды активтерді пайдаланудың жаңа нысандары, схемалары мен әдістері бойынша, осындай істерді тергеудің озық

тәжірибесін ескере отырып, біліктілігін арттыруды тұрақты негізде жүзеге асыру қажет.

Сондай-ақ, ҚҚА ресурстары (нұсқаулықтар, типологиялар және т.б. әзірлеу) арқылы қаржы операцияларын жүзеге асыратын адамдармен құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдардың өзара іс-қимылын нығайту орынды болып табылады.

III тарау. КЕҰ ҮШІН ТҚ ОСАЛДЫҚТАРЫ МЕНТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ

Елде жұмыс істейтін КЕҰ - ға қатысты олардың қызметін құру мен бақылаудың нақты реттелген тәртібі белгіленді, бұл оларға бір жағынан өз міндеттерін кедергісіз жүзеге асыруға және екінші жағынан олардың заңсыз қызметке тартылуын болдырмауға мүмкіндік береді.

КЕҰ-ны ТҚ мақсатында пайдалану тәуекелдері, ең алдымен, қолма-қол ақша қаражатын жинақтау және (немесе) беру мүмкіндігімен байланысты. КЕҰ қызметінде қайырымдылық жинаудың жеткіліксіз бақыланатын әдістері жиі қолданылады: қолма – қол ақшаны кассаға немесе КЕҰ-ның есеп айырысу шотына салу, банк карталарын, Мобильді қосымшаларды қолдана отырып, қораптарға қайырымдылық, делдалдар арқылы қайырымдылық, мұнда тартылған уақытша қызметкерлер делдал ретінде әрекет ете алады. еріктілер мен шетелдік серіктестер, олар сенімділікке сирек тексеріледі.

ТҚ мақсаттары үшін КЕҰ пайдалану тәуекелдерін төмендету мақсатында ішкі бақылау тетіктерін жетілдіруді жалғастыру қажет. Бұл ретте Терроризмді және экстремизмді қаржыландыру мақсатында КЕҰ-ны қасақана пайдалану тәуекелін барынша азайтудың негізгі тәсілі мәлімделген мақсаттар мен міндеттерге сәйкес КЕҰ шығыстарын бақылау болып табылады.

КЕҰ-ны терроризмді қаржыландыру мақсатында пайдаланудың орташа қаупі туралы қорытынды құқық қорғау органдары мен қаржылық барлау қызметінің практикасында осындай фактілерді анықтау жиілігінің төмен болуымен де расталды.

Терроризмді қаржыландыру мақсатында КЕҰ-ны теріс пайдалану тәуекелдеріне жүйелі бағалау жүргізуді, оның ішінде олардың террористермен және террористік топтармен байланыс орнатуының алдын алуға бағытталған жекелеген зерттеулер нысанында жүргізуді жалғастыру керек.

Халықтың радикалдануына сыртқы факторларды төмендету, діни экстремизм мен терроризм фактілерін анықтау және жолын кесу тиімділігін арттыру, оның ішінде КЕҰ секторында мемлекеттік органдардың қызметін

қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасында діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс – қимыл жөніндегі 2018-2022 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаға толықтырулар мен өзгерістер енгізу қажет.

IV тарау. ҚАРЖЫ СЕКТОРЫ ҮШІН ТҚ ОСАЛДЫҚТАРЫ МЕН ТӘУЕКЕЛДЕРІ

Қаржы секторына банктер, биржалар, сақтандыру ұйымдары, бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушылары, микроқаржы қызметін жүзеге асыратын ұйымдар, төлем ұйымдары, ақша аудару бойынша қызметтер көрсететін, яғни қызметі Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі - ҰБ) мен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (бұдан әрі - РРДҚ) бақылайтын КЖ/ТҚҚ саласындағы пошта операторлары жатады.

Тұтастай алғанда, қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілері ҚКТ-ның қажетті шараларын қабылдайды: ішкі бақылау қағидалары бекітілді және орындалады, тәуекелдерді басқару рәсімдері айқындалды, күдікті қаржы операцияларын талдау жүзеге асырылады, қаржы мониторингі органына мәліметтерді беру жүзеге асырылады.

Бұл қорытынды КЖ/ТҚҚ саласында қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілерінің қызметіне бақылауды жүзеге асыратын реттеуші мемлекеттік органдар жүргізген бақылау іс – шараларының нәтижелері туралы мәліметтермен расталады.

Банк секторында ҚТФ бойынша жұмыс барынша тиімді ұйымдастырылған. Секторда КЖ/ТҚҚ бойынша қызметтің комплаенс арнайы бөлімшелері құрылған, ТҚ схемаларына тарту мүмкіндігі туралы түсінік бар және осы тәуекелдерді басқару бойынша жұмыс жүргізілуде.

Қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілері өз клиенттері арасында экстремистік және/немесе террористік қызметке қатысы бар ұйымдар мен адамдардың белгіленген тәртіппен қалыптастырылатын тізбелеріне енгізілген ұйымдар мен адамдарды анықтау жөніндегі өз міндеттерін түсінеді.

Қаржы мониторингі субъектілерінің көпшілігінде КЖ/ТҚҚ саласындағы қызметті автоматтандыруға мүмкіндік беретін мамандандырылған

бағдарламалық кешендер бар. ЕДБ ұсынған қаржы мониторингіне жататын операциялар туралы мәліметтер мен ақпарат санының өсуі КЖ/ТҚ тәуекелдерін түсінудің және алдын алу шараларының қажеттігінің бар екендігін куәландырады.

ҚМС белсенділігі күдікті операцияларға тиісті ден қоюдың және комплаенс қызметтері қызметкерлерінің дайындығының артуымен де дәлелденеді.

Көрсетілгендер уәкілетті органның талдау бөлімшелерінің жедел және тактикалық талдаулар жүргізу жөніндегі қызметін мақсатты түрде бағыттауға және тексеру іс-шараларын жүзеге асыру үшін БҚ/МКҚ-ға одан әрі жіберуге мүмкіндік берді.

Ұсынылған ақпаратты ескере отырып, қаржы секторы қаржы мониторингі субъектілерінің осалдығы орташа ретінде бағаланады. Терроризмді қаржыландыру тәуекелдері орташа деп бағаланады.

Терроризмді қаржыландырумен байланысты болуы мүмкін банк өнімдері бойынша күдікті операцияларды анықтаудың тиімділігін арттыру үшін қаржы ұйымдарының комплаенс-рәсімдеріне уәкілетті органдар әзірлеген арнайы критерийлерді енгізу ұсынылды.

1. Қолма-қол ақша қаражатын және төлем карточкаларын пайдаланудан ТҚ осалдығы

Көптеген жағдайларда террористік топтар өздерінің мақсаттары үшін қолма-қол ақшаны пайдаланады, олар заңды және Қылмыстық жолмен де түсуі мүмкін (мысалы: заңсыз трансшекаралық қозғалыс (контрабанда) қолма-қол ақша), бұл ретте қолма-қол ақша көбінесе террористік сипаттағы қылмысқа дайындық алдында пайдаланылатынын ескеру қажет.

Сонымен қатар, халықтың қолма-қол қаражатты пайдалануға деген қызығушылығының жоғалуын қатарынан үшінші жыл жалғасатын ақша беру функциясы бар банкоматтар санының азаюы да көрсетеді.

Тәуекелді азайту айналыстағы қолма-қол ақша қаражатының үлесін кезең-кезеңімен қысқартуға бағытталған шаралар қабылдау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

Қызметтерді цифрландыру деңгейінің өсуімен халықтың онлайн төлемдер мен ақша аударымдарын жүргізуге мүдделілігінің өсуі байқалады. Сонымен қатар, ұстаушыны сәйкестендірмей алдын ала төленген төлем карточкалары санының айналымда жыл сайын азаю серпіні байқалады.

Бұл алдын-ала төленген карталар сәйкестендірілмеген жеке тұлғалар арасында, оның ішінде терроризмді қаржыландыру ниетімен аударымдарды қамтамасыз етуі мүмкін болған кезде ТҚ тәуекелдерінің жоқтығын көрсетеді. Осыған байланысты алдын ала төленген банктік карталарды пайдалану кезінде ТҚ үшін осалдық дәрежесі орташа ретінде бағаланады.

Терроризмді қаржыландырумен байланысты болуы мүмкін банк карталары бойынша операцияларды анықтаудың тиімділігін арттыру мақсатында тиісті арнайы индикаторларды енгізу мәселесін қараған жөн.

1. Делдалдық қызметті жүзеге асыру кезіндегі ТТ осалдығы жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату кезіндегі

Жылжымайтын мүлік қолма-қол ақша алу және ТҚ мақсатында пайдалану, сондай-ақ террористік іс-әрекетке қатысы бар адамдардың пайдасына жылжымайтын мүлікті жалға беру бойынша қызметтер көрсету үшін тартымды әдіс болып табылады.

Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату кезінде делдалдық қызметті жүзеге асыратын дара кәсіпкерлер және заңды тұлғалар (риэлторлар) қаржы мониторингі субъектілерінің бірі болып табылады. Олар ФАТФ терминологиясына сәйкес белгіленген қаржылық емес кәсіпорындар мен кәсіптер санатына жатады.

АФМ ТҚ тәуекелін нивелирлеу мақсатында жүйелі, тұрақты негізде барлық секторлардағы ҚМС-мен түсіндіру жұмыстары жүргізілуде. Бұл жұмыс өңірлерге көшпелі кездесулер арқылы да, қашықтықтан да жүргізіледі. Бұдан басқа, әрбір ҚМС "қашықтықтан бақылау" платформасының жеке кабинеттері арқылы АФМ-нен барлық қызықтырған сұрақтарға жауап алады.

Риэлторлардың қатысуымен Жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату бойынша түпкілікті нәтижесінде мәмілелер нотариустарда және көп жағдайда екінші деңгейдегі банктердің (бұдан әрі - ЕДБ) құралдарын пайдалана отырып жасалатынын ескеру қажет, онда мақсатты қаржылық санкциялар бойынша талаптарды қоса отырып, барлық операциялар мен мәмілелердің қатыстылығына және ТҚ үшін пайдалану мүмкіндігіне ашықтығы алынады.

Баяндалғанның негізінде жылжымайтын мүлікті ТҚ-ға қатысты сатып алу-сату кезінде делдалдық қызметтерді жүзеге асыратын ЖК мен ЗТ-ның осалдық дәрежесі төмен деп бағаланады деп қорытынды жасауға болады. Сонымен бірге, терроризмді қаржыландыру үшін белгіленген тұлғалардың жылжымайтын мүлікті сатып алу-сату операцияларын пайдалануының орташа тәуекелі сақталуда.

2. Сандық активтерді пайдаланудан туындайтын осалдықтар

Бір жағынан, Bitcoin сияқты виртуалды валюталар қаржы секторындағы инновацияларға кең мүмкіндіктер ашады. Бірақ олар сонымен қатар әртүрлі қылмыстық топтардың назарын аударады және ФТ қаупін тудыруы мүмкін. Бұл технология анонимді ақша аударымдарын халықаралық деңгейде жүргізуге мүмкіндік береді. Валютаны бастапқы сатып алу фактісін анықтауға болады (мысалы, банк жүйесінде), виртуалды валютаның барлық кейінгі аударымдарын анықтау қиын.

Қазақстанда цифрлық активтердің мәртебесі 2020 жылғы маусымда "Ақпараттандыру туралы" Қазақстан Республикасының Заңына бекітілген цифрлық актив – бұл криптография және компьютерлік есептеу құралдарын қолдана отырып, электрондық-цифрлық нысанда жасалған мүлік. Сандық актив қаржылық құрал емес, бірақ мүліктік құқықтарды куәландырудың электрондық сандық нысаны бола алады.

Сонымен қатар, Қазақстан аумағындағы жалғыз заңды төлем құралы теңге болып табылады. Осыған байланысты криптовалюталарды ел аумағында төлем құралы ретінде пайдалануға болмайды.

ҰБ қаржы ұйымдарына заңнамада тікелей көзделмеген операцияларды жүргізуге тыйым салады. Тікелей реттеудің жоқтығына қарамастан, бүгінгі күні қаржы секторында жеке немесе клиенттік операциялар бойынша криптовалюталарды пайдалану, сондай-ақ есеп айырысу бірлігі ретінде заңға қайшы келеді.

Баяндалғанды ескере отырып, реттелмейтін активтерді белгіленген тұлғалар террористік іс-әрекетті қаржыландыру үшін пайдалана алады.

Тәуекелдерді азайту үшін қажет:

- заңнама талаптары шеңберінен тыс көрсетілетін төлем қызметтерін шектеу мәселесін пысықтау;

- терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнама талаптарын (бұдан әрі-ҚТҚ) жаңа қаржы технологияларына тарату, сондай-ақ криптоактивтерді қолдана отырып операцияларды жүзеге асыратын ұйымдарды қаржы мониторингі субъектілерінің қатарына қосу мәселесін қарау.

Тарау V. ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР, ОСАЛДЫҚТАР ЖӘНЕ ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР

Жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландырумен күрес (бұдан әрі-фром) Қазақстан Республикасының ішкі және сыртқы саясатының негізгі басымдықтарының қатарына жатқызылған.

Қазақстанда мемлекеттік, құқық қорғау және арнайы органдар тұрақты негізде ядролық қаруды таратпау режимін қамтамасыз ету, сондай-ақ радиациялық, химиялық және биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша жұмыс жүргізуде.

Тұтастай алғанда, қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілері фром-ға қарсы қажетті іс-қимыл шараларын қабылдайды: ішкі бақылау қағидалары бекітілді және орындалады, тәуекелдерді басқару рәсімдері айқындалды, күдікті қаржы операцияларын тіркеу жүзеге асырылады, қаржы мониторингі органына мәліметтерді беру жүзеге асырылады.

Бұл қорытынды фром – ға қарсы іс-қимыл саласында қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілерінің қызметін бақылауды жүзеге асыратын реттеуші мемлекеттік органдар жүргізген бақылау іс-шараларының нәтижелері туралы мәліметтермен расталады.

Тәуекелдерді азайту үшін фром осы саланы заңнамалық реттеуді жетілдіруі керек, сондай-ақ жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландырумен байланысты күдікті операцияларды анықтаудың тиімділігін арттыру үшін қаржы ұйымдарының комплаенс-рәсімдеріне уәкілетті органдар әзірлеген арнайы Өлшемдерді енгізу туралы мәселені қарауы керек.

ФАТФ-тың жаңартылған стандарттарына сәйкес фром-ға анықталған қатерлерді барынша азайту мақсатында фром-ға Криминализация мәселесін қарау ұсынылады.

Глава VI. БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ФТ, ФРОМ ТӘУЕКЕЛДЕРІНЕ

ТФҚ ҒЗЖ бойынша жүргізілген жұмыс ТФҚ Жо-ға тән негізгі қауіптерді, осалдықтар мен тәуекелдерді анықтауға мүмкіндік берді.

Қазақстанның мемлекеттік органдары қолданатын алдын алу және алдын алу шараларының нәтижесінде тіркелген террористік және экстремистік сипаттағы қылмыстардың саны азаюда, құқық қорғау органдарының терроризмді қаржыландырумен байланысты істерді тергеу бойынша тәжірибесі бар екені анықталды.

НОР нәтижелері бойынша ТҚ тәуекел дәрежесі орташа ретінде анықталған.

ФТ қауіп факторлары.

Терроризмді қаржыландыру кезінде заңды көздерден алынған қаражат пайдаланылады: қолма-қол ақшасыз банктік аударымдар бойынша транзакцияларды пайдалана отырып, банктік пластикалық карталарды, төлем ұйымдарының қызметтерін пайдалана отырып (шот ашпай ақша аударымдары. Виртуалды активтерді, сондай-ақ ҰЕҰ-ны осы мақсаттарда пайдалану мүмкіндігі өзекті болып қала береді.

Анықталған тәуекелдерді барынша азайту мақсатында бірқатар іс-шараларды іске асыру талап етіледі:

- құқық қорғау және арнайы мемлекеттік органдарға арнайы іс-шараларды өткізуді жалғастыру, сондай-ақ арнайы халықаралық іс-шараларға қатысу ұсынылады;

- Терроризмді және экстремизмді қаржыландырумен байланысты істер бойынша ведомстволық есептілікті келісуге ерекше назар аудару қажет;

- құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлерінің терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша, оның ішінде терроризмді қаржыландырудың, әсіресе виртуалды активтерді пайдаланудың жаңа нысандары, схемалары мен әдістері бойынша, осындай

істерді тергеудің озық тәжірибесін ескере отырып, біліктілігін арттыруды жүзеге асыру.

- ҚҚА ресурстары (нұсқаулықтар, типологиялар және т.б. әзірлеу) арқылы қаржы операцияларын жүзеге асыратын тұлғалармен құқық қорғау және арнайы мемлекеттік органдардың өзара іс-қимылын нығайтуға.

Банк секторындағы ТҚ мақсаттары үшін коммерциялық емес ұйымдарды (бұдан әрі – КЕҰ) пайдалану тәуекелдерін төмендету мақсатында (шот ашпай аударымдар, банктік төлем карточкалары, ақша аударымдары жүйелері, электрондық әмияндар және т.б.) ішкі бақылау тетіктерін жетілдіруді жалғастыру қажет. Бұл ретте Терроризмді және экстремизмді қаржыландыру мақсатында КЕҰ-ны теріс пайдалану тәуекелін барынша азайтудың негізгі тәсілі мәлімделген мақсаттар мен міндеттерге сәйкес КЕҰ шығыстарын бақылау болып табылады.

Терроризмді қаржыландыру мақсатында КЕҰ-ны теріс пайдалану тәуекелдеріне жүйелі бағалау жүргізуді, оның ішінде олардың террористермен және террористік топтармен байланыс орнатуының алдын алуға бағытталған жекелеген зерттеулер нысанында жүргізуді жалғастыру керек.

ФТ ДБЖ нәтижелері бойынша уәкілетті органдарға діни терроризмге және экстремизмге қарсы іс-қимыл жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларда көрсетілген шараларды өзектендіру, халықты дерадикализациялау, терроризм мен террористік қызметті қаржыландыру қаупі туралы кең ауқымды түсіндіру жұмыстарын жүргізу мәселесін қарау ұсынылсын.

Терроризмді қаржыландырудың тәсілдері мен нысандарын, оның ішінде заңды көздерден және КЕҰ-дан алынған қаражатты пайдалануды ескере отырып, Құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдар қатар қаржылық тергеу жүргізу әдістемелерін, оның ішінде АФМ мүмкіндіктерін пайдалана отырып жетілдіруді жалғастыруы қажет.

Терроризмді қаржыландырумен байланысты болуы мүмкін банк карталары бойынша күдікті операцияларды анықтаудың тиімділігін арттыру үшін қаржы ұйымдарының комплаенс-рәсіміне уәкілетті органдар әзірлеген арнайы индикаторларды енгізу туралы мәселені қарау қажет.

ТҚ мақсатында өзге реттелмейтін қаржы құралдарын пайдалану тәуекелдерін барынша азайту мақсатында:

- криптовалютамен байланысты мәселелерді заңды түрде реттеу (ұғым, мәртебе: ақша қаражаты, тауар немесе бағалы қағаздар; оны пайдаланудың заңдылығы немесе заңсыздығы);

- заңнама талаптары шеңберінен тыс көрсетілетін төлем қызметтерін шектеу мәселесін пысықтау;

- ҚТҚ саласындағы заңнама талаптарын жаңа қаржы технологияларына тарату, сондай-ақ криптоактивтерді қолдана отырып операцияларды жүзеге асыратын ұйымдарды қаржы мониторингі субъектілерінің қатарына қосу мәселесін қарау.

Нор фрoм бойынша жүргізілген жұмыс ПФРОМ ҒЖ-ға тән негізгі қауіптерді, осалдықтар мен тәуекелдерді анықтауға мүмкіндік берді.

Мемлекеттік, құқық қорғау және арнайы органдар ядролық қаруды таратпау режимін қамтамасыз ету, сондай-ақ радиациялық, химиялық және биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша жұмыс жүргізуде, ал қаржы операцияларын жүзеге асыратын ҚМС ФРОМҒА қарсы іс-қимылдың қажетті шараларын қабылдауда.

НОР нәтижелері бойынша ФРОМАНЫҢ тәуекел дәрежесі орташа ретінде анықталады.

ФРОМАНЫҢ қауіп факторлары.

Қазақстанда ФРОМАНЫҢ қауіп факторларының болуы келесі компоненттермен байланысты:

- Әзірбайжан, Армения, Ауғанстан, Ирак, Иран, Үндістан, Қытай, КХДР, Пәкістан және Сирия сияқты елдердің географиялық және аймақтық жақындығы, онда соңғы қырық жылдағы жоғары әскери белсенділік байқалады;

- Иранның ядролық бағдарламасы. "Ядролық қаруды таратпау туралы шартқа" мүше ел ретінде Иран осы Келісімнің ережелерін сақтамағанын байқап, уранды байыту және ядролық технологияларды әзірлеу бойынша белсенді қызмет жүргізуде. Атом энергиясы жөніндегі халықаралық агенттіктің хабарлауынша, Иран Иран мен 5 + 1 тобы елдері арасындағы келісіммен рұқсат етілгеннен 12 есе көп байытылған уранды сақтайды. Мүмкін, шетелдік юрисдикциялардың компаниялары Қазақстанды тыйым салынған тауарларды өткізу жөніндегі транзиттік аймақ ретінде пайдалана алады;

- қылмыстық қызметтен, ұйымдасқан қылмыстық ұйымдардан (ҰҚТ және қылмыстық қоғамдастықтар) түскен кірістер жанжалмен қамтылған аймақтарда қаруды әзірлеу мен таратуды, оның ішінде ЖҚҚ-ны қаржыландыруға бағытталуы мүмкін.

Қазақстанда мемлекеттік, құқық қорғау және арнайы органдар тұрақты негізде ядролық қаруды таратпау режимін қамтамасыз ету, сондай-ақ радиациялық, химиялық және биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша жұмыс жүргізуде.

Тәуекел факторларының болуын, сондай-ақ қылмыскерлердің өз жағдайын қауіпті заттарды ұрлау үшін, оның ішінде оларды өткізу мақсатында пайдалану әрекеттерін ескере отырып, мұндай адамдардың саны шектеулі және қылмыстық әрекеттер фактілері ФРОМҒА орташа қауіп төндіретінін көрсетеді.

Фром тәуекелдерін Ұлттық бағалауда ұсынылған ақпарат тұтастай алғанда қаржы операцияларын жүзеге асыратын қаржы мониторингі субъектілері ФРОМҒА қарсы іс-қимылдың қажетті шараларын қабылдап жатқандығын куәландырады:

- ішкі бақылау ережелері бекітілді және орындалады, тәуекелдерді басқару рәсімдері анықталды, күдікті қаржылық операцияларды тіркеу жүзеге асырылады, қаржы мониторингі органына мәліметтерді беру жүзеге асырылады.

Қаржы мониторингі субъектілері БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің фром үшін мақсатты қаржы санкцияларын қолдануға қатысты қарарларының барлық талаптарын орындайды.

2018-2020 жылдары фром тізбесіне енгізілген тұлғалар мен ұйымдардың активтері мен өзге де мүлкі Қазақстан Республикасында белгіленбеген.

Сонымен қатар, фром мәселелері бойынша тәуекелдерді бағалауды жүргізу, осы саладағы күдікті қаржылық операцияларды анықтау және олар туралы уәкілетті органға хабарлама жіберу қажеттілігі заңнамалық деңгейде жоқ.

Қазақстанда фром мәселелерін шектеулі құқықтық реттеу жағдайында оларды ФРОМҒА байланысты схемаларда пайдалану тәуекелі бар.

Анықталған тәуекелді барынша азайту мақсатында бірқатар іс-шараларды іске асыру талап етіледі:

- ФАТФ-тың жаңартылған стандарттарына сәйкес фром-ға анықталған қатерлерді азайту мақсатында фром-ға Криминализация мәселесін қарау ұсынылады;

- осы саланы заңнамалық реттеуді жетілдіру және жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландырумен байланысты болуы мүмкін күдікті операцияларды анықтаудың тиімділігін арттыру үшін қаржы ұйымдарының комплаенс-рәсімдеріне уәкілетті органдар әзірлеген арнайы критерийлерді енгізу туралы мәселені қарау.